

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่สมบูรณ์ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานี้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน ผู้ปกครอง ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่ปรึกษาซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2544 : 1) ดังนั้น ในฐานะที่โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของนักเรียน โดยตรง นอกจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านวิชาการแล้ว ครุยังมีบทบาทและหน้าที่สำคัญต่อการพัฒนานักเรียนหลายประการ คือ การพัฒนาและการส่งสอนด้านความประพฤติ บุคลิกภาพ อารมณ์ การปรับตัวเข้ากับสังคม การให้คำปรึกษาและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาต่าง ๆ ถ้าครูที่ปรึกษาให้ความเอาใจใส่คุณลักษณะบุคคลหน้าที่ครบถ้วน นักเรียน จะสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการใน มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ ศติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข และแนวทางการจัดการศึกษาใน มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องมีคุณลักษณะ ว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเอง ได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเด่นศักยภาพ ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีความพร้อมทั้ง ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านศติปัญญา ด้านความสามารถ ด้านสังคม มีคุณธรรม และจริยธรรม ตลอดจน การมีทักษะในการดำรงชีวิตตามที่สังคมต้องการ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานี้ ในฐานะ โรงเรียนเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการสร้างคุณภาพชีวิตให้แก่ผู้เรียนและช่วยเหลือในการแก้ปัญหาด้านสังคม จึงควรนำเอาระบบคุณลักษณะเด่นนักเรียนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม

กับบริบทของโรงเรียน ท้องถิ่น ชุมชน ความความมุ่งหมายและหลักการในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายให้สถานศึกษาริหารจัดการโดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาลเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา จัดการเรียนรู้ การช่วยเหลือดูแลนักเรียนและพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพอย่างเป็นองค์รวมร่วมกับสถานศึกษา เช่น การระดมทรัพยากรทางการศึกษา การร่วมจัดการศึกษา และการช่วยเหลือดูแลนักเรียนทั้งการดูแลด้านพฤติกรรมและความก้าวหน้าทางวิชาการของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2556 : 38) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดวิถีทัศน์ในการพัฒนาระบบการศึกษาไว้ว่า ปีการศึกษา พ.ศ.2557 – พ.ศ.2558 เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน ใน การช่วยเหลือนักเรียนในปีการศึกษานี้นิจฉาเนินเพื่อให้นักเรียนพ้นจากภัยยาเสพติด โดยการช่วยเหลือนักเรียนนั้นจะเป็นไปตามกระบวนการและให้ความสำคัญเป็นกรณีพิเศษกับการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้ 1) ครุทุกคนให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยความเอาใจใส่ สามารถนำหลักการ 5 หลักของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไปปรับใช้ชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสม 2) ครุ ผู้ปกครอง และนักเรียนร่วมกันเรียนรู้ปัญหาและแสวงหาแนวทางในการป้องกัน แก้ไขปัญหานาดูติกรรมนักเรียนด้วยแนวคิดและวิธีการที่สร้างสรรค์ 3) ผู้บริหาร โรงเรียนตระหนักรถึงคุณค่าและความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและสามารถบูรณาการเข้าระบบอื่น ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน 4) โรงเรียน ทุกแห่งมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง 5) โรงเรียนทุกแห่งปลดล็อกจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ 6) โรงเรียนแต่ละแห่งมีความคิดริเริ่มวิธีการและนวัตกรรมใหม่ๆ ในการพัฒนาส่งเสริม ป้องกัน แก้ไข และดูแลช่วยเหลือนักเรียน 7) เขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งมีฐานข้อมูลและระบบสารสนเทศเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือเป็นปัจจุบัน 8) เขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่งมียุทธศาสตร์ มาตรการและแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นเอกภาพ 9) โรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษามีเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในทุกด้าน 10) ในสังคมมีทักษะและมีความเชื่อที่ถูกต้อง trig ทั่วโลกไม่ใช่ปัญหาของสังคม แต่ปัญหาของสังคม สังคมผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13, 2557 : 1)

โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34 เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอ ตั้งอยู่เลขที่ 100 ตำบล สนป้อง อําเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน อุดมการณ์การจัดการศึกษา มุ่งจัดการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ และความคงทนด้านคุณธรรม สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนคือ นุ่งเนินให้ผู้เรียนมีสุขภาพดี มีความรู้ คุณธรรม รักษารัฐธรรม และสิ่งแวดล้อม มีการจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวนนักเรียน 395 คน (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารพี ระยะ 3 ปี, 2555 : 9) นักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารพี โดยส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชนเผ่า ซึ่งมาจากหลายชนเผ่าและหลากหลายชาติพันธุ์ ประกอบด้วยชนเผ่า มุเชอแอง มุเชอดำ กะเหรียง ปะโอ ลีซู วงศ์ชาติพันธุ์ไทยใหญ่ และคนเมือง เป็นชนพื้นเมืองของชาวจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์มีเอกลักษณ์ ประเพณีและวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าที่แตกต่างกัน จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการคุ้มครองเด็กนักเรียนในระดับ มัธยมศึกษาพบว่า โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารพี ประสบปัญหาหลายด้านคือ ปัญหานักเรียนออกกลางคันร้อยละ 5 ปัญหาการทะเลวิวาหร้อยละ 2 ปัญหาความเสี่ยงต่อพฤติกรรมทางเพศร้อยละ 10 ปัญหาการหนีเรียนร้อยละ 5 (โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารพี, 2556 : 8) ซึ่งงานระบบคุ้มครองเด็กนักเรียน โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารพี ยังขาดการประสานงาน และสนับสนุน ช่วยเหลือระหว่างครุที่ปรึกษา ครุฝ่ายปกครอง ผู้ปกครอง ชุมชนในท้องถิ่น เข้ามาร่วมมือกับสถานศึกษา ยังขาดความเข้าใจในขั้นตอนการดำเนินงานตามระบบคุ้มครองเด็กนักเรียน โดยเฉพาะครุที่ปรึกษายังขาดทักษะการจัดกิจกรรมและเครื่องมือในการปฏิบัติหน้าที่ในการคุ้มครองเด็กนักเรียน

จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารพี จึงให้ความสำคัญกับการวางแผน กำหนดนโยบาย กระบวนการและความสำคัญในการพัฒนาครุที่ปรึกษาเพื่อการจัดกิจกรรม และหาเครื่องมือที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน จึงจำเป็นต้องมีแนวทางในการดำเนินงานตามระบบคุ้มครองเด็กนักเรียน ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างถูกต้องเพื่อผลปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น และส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน

ดังนี้ ผู้วจัยจึงให้ความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาครุที่ปรึกษาในระบบคุ้มครองเด็กนักเรียน โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารพี อําเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ครุที่ปรึกษามีความเข้าใจ มีทักษะในการปฏิบัติหน้าที่ครุที่ปรึกษาที่ถูกต้อง ชัดเจน สามารถดำเนินงานตามระบบคุ้มครองเด็กนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนานักเรียนที่มีพัฒนาระบบที่สูง ให้มีพัฒนาระบบที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษา ในระบบคุณภาพและช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพ์ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อพัฒนาคู่มือในการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษาในระบบคุณภาพและช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพ์
3. เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษาในระบบคุณภาพและช่วยเหลือนักเรียน โดยใช้คู่มือครูที่ปรึกษาโรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพ์ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น
4. เพื่อศึกษาผลการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษาในระบบคุณภาพและช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพ์ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนภายหลังที่ใช้คู่มือครูที่ปรึกษาที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดเจนของครูที่ปรึกษาในระบบคุณภาพและช่วยเหลือนักเรียน
2. ได้คู่มือในการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษาในระบบคุณภาพและช่วยเหลือนักเรียน
3. ครุสามารถปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษาในระบบคุณภาพและช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่

1. ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน
3. ครุและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 19 คน
4. นักเรียนระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม.6) จำนวน 428 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

นักเรียนระดับมัธยมศึกษา (ม.1-ม.6) จำนวน 107 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาองค์ประกอบหลักในการดำเนินงานระบบคุณภาพเหลือนักเรียน

ที่สำคัญ 5 ประการคือ

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล
2. การคัดกรองนักเรียน
3. การส่งเสริมนักเรียน
4. การป้องกันและการแก้ไขปัญหา
5. การส่งต่อ

ขอบเขตด้านเห็นที่

โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสรรพ์ ตำบลสนป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตระยะเวลา

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้วัดนี้

การทัตนาการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษา หมายถึง การให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูที่ปรึกษาให้เกิดความรู้ ทักษะ ความชำนาญในการปฏิบัติหน้าที่ในระบบคุณภาพเหลือนักเรียน โดยใช้กระบวนการการฝึกอบรม ศึกษาคู่มือ และการนิเทศติดตาม

คู่มือการปฏิบัติหน้าที่ของครูที่ปรึกษา หมายถึง เอกสารที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่แก่ครูที่ปรึกษาได้ศึกษาและทำความเข้าใจ สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ระบบคุณภาพเหลือนักเรียน หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมหรือกระบวนการในการดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้แก่นักเรียนในสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 กระบวนการ(หรือขั้นตอน) คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและการแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้นำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาเข้าร่วมในการบริหารระบบประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารและครุทุกคน กระบวนการดำเนินงานระบบคุณภาพเหลือนักเรียน

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นมีวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงเหมาะสมเพื่อการคัดกรองนักเรียนเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการคุ้มครองเด็กนักเรียน โดยยังคงมาตรฐานและมีประสิทธิผล

การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การคัดกรองนักเรียน โดยครูที่ปรึกษามีการจัดกลุ่มให้กับนักเรียนเพื่อการคุ้มครองเด็กนักเรียนซึ่งจะทำให้การแก้ไขปัญหาให้นักเรียนมีความรวดเร็ว และตรงกับปัญหาของนักเรียน

การส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนได้รับการพัฒนา ความสามารถของนักเรียนรายบุคคลให้เต็มศักยภาพ สร้างภูมิคุ้มกัน การสร้างความภาคภูมิใจในตนเองในทุก ๆ ด้าน โดยการนำผู้ปกครองเข้ามาร่วมในการมีส่วนร่วมในระบบการคุ้มครองเด็กนักเรียนและนักเรียนนี้ การส่งเสริมนักเรียนยังเป็นการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน กลุ่มต่าง ๆ ให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ทุกฝ่ายต้องการและคาดหวังไว้

การป้องกันและการแก้ไขปัญหา หมายถึง การพัฒนานักเรียน โดยครูที่ปรึกษาควรคุ้มครองเด็กนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มนี้ปัญหาควรได้รับ การคุ้มครองเด็กนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มนี้ปัญหาอาจถูกหลอกลวง ในการดำเนินกิจกรรมการแก้ไขปัญหาของนักเรียนทุกคน ครูที่ปรึกษาควรต้องมีความรู้ ทักษะ เทคนิค วิธีการ และเครื่องมือในการป้องกันและการแก้ไขปัญหา พฤติกรรมของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนทุกคน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ครูและผู้ปกครองคาดหวังไว้

การส่งต่อ หมายถึง การดำเนินงานระบบการคุ้มครองเด็กนักเรียนที่เป็นระบบ และกระบวนการดำเนินงานเป็นไปอย่างมีแบบแผนที่ชัดเจน การส่งต่อนักเรียนเป็นวิธีการช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งเสริมและพัฒนา เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายทั้งในองค์กรและองค์กรภายนอก

โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารรพ. หมายถึง โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารรพ. เลขที่ 100 ตำบลสบป่อง อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 34

นักเรียน หมายถึง นักเรียน โรงเรียนปางมะผ้าพิทยาสารรพ. ที่ศึกษาอยู่ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6